

PRAVA DJECE PRED SUVREMENIM IZAZOVIMA – DJECA KAO CILJ ILI KAO SREDSTVO?

Prof. dr. sc. Dubravka Hrabar*

UDK: 342.726-053.2/.6

347.635/.639:340.5

341.231.14-053.2/.6

DOI: 10.3935/zpfz.74.2.01

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: travanj 2024.

Ostvarenje djetetovih prava u rukama je odraslih, osobito njegovih roditelja. Na temeljima Konvencije o pravima djeteta izrastao je sustav zaštite djece stavljene u središte odnosa odrasli – djeca (tzv. pedocentrizam) koji zbog prirodne ovisnosti djece o odraslima može biti izvrgnut svojoj suprotnosti, a to je iskorištavanje djece za ostvarenje želja i ideja odraslih. Takav preokret značio bi vraćanje na vremena kad su djeca bila objekt društvenih i obiteljskih odnosa. Djetinjstvo je doba u kojemu se formira budućnost djeteta te ono iziskuje posebnu pozornost. U određenom smislu vrhunski pravni pojam – najbolji interes djeteta – kako ga relativno apstraktno definira Konvencija o pravima djeteta biva predmetom zlorabe u svim onim situacijama kad se na individualnoj razini iza njega skrivaju želje odraslih, bez obzira na to je li riječ o roditeljima ili organiziranim (političkim) skupinama. Od doba donošenja Konvencije o pravima djeteta do danas pojavljuju se ozbiljne zamjerke od strane (pravni) teoretičara koji uočavaju društvena ponašanja koja Konvencija nije predvidjela, a danas žive i tako štete djeci. Osobito štetnom smatra se rodna ideologija koja niječe različita prava djeteta – od prava na identitet do prava na zdravlje. Dodaju li se tomu raznovrsni štetni utjecaji kao što je ovisnost o društvenim mrežama i internetu, postavlja se pitanje nalaze li se u postmodernom dobu prava djece pred vlastitim izumiranjem. Čini se da je krajnji čas da se čovječanstvo vrati nekoliko desetljeća unazad i prava djece, a ne odraslih

* Dr. sc. Dubravka Hrabar, profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb; dubravka.hrabar@pravo.unizg.hr; ORCID ID: orcid.org/0000-0002-4103-8190

stavi u središte zapodjenuvši otvorenu bitku protiv nasrtaja na djetinjstvo, djecu i njihova prava.

Ključne riječi: prava djece, Konvencija o pravima djeteta, rodna ideologija

1. DIJETE U VRTLOGU DJETINJSTVA I SVIJETA ODRASLIH

Djetinjstvo kao prolazno doba života, relativno kratko i obilježeno mnogim, značajnim i presudnim promjenama provocira pomalo retoričko promišljanje – recimo to tako – bismo li voljeli sada biti dijete ili nam je drago da smo svoje djetinjstvo proveli u neko drugo doba koje postaje sve više sjećanje. Dakako, odgovori svakog odraslog čovjeka individualni su i vođeni prije svega dojmovima i nerijetko bezbrižnošću. No, neki će se možda sjetiti i nevoljnih trenutaka, nedostataka, preranih smrti svojih bližnjih, siromaštva, boli... Naizgled se čini da je danas lakše biti dijete, jer djeca imaju svoja prava koja odrasli moraju poštovati. Ali, pitanje jest bi li danas odrasle osobe, da mogu, voljele biti djeca i “mijenjati” ondašnje “doba ne-prava” za današnje “doba dječjih prava”. Čini se da prijašnje generacije nisu imale mnogošto što imaju današnja djeca. Ali, valja se s velikom pomnjom upitati koje su to vrijednosti koje su djeca nekada posjedovala, a današnja djeca nemaju. Društvena analiza suvremenog doba i vremena u kojemu danas živimo pokazuje raspukline i opasnosti djetinjstva današnje djece. A na to se automatski nadovezuje i pitanje kakva je budućnost odraslog čovjeka koji danas živi kao dijete. Odgovor leži u nama odraslima slijedeći trag neponovljivosti ljudskog dostojanstva i dosljednosti zgusnutoga izričaja o djeci kao zalogu budućnosti.

Danas smo suvremenici doba koje je po mnogočemu bogatije, bolje i naprednije nego prošla doba – u liječenju bolesti, različitim, lako dostupnim znanjima, prometnoj povezanosti, vremenskim prognozama, brzini razmjene informacija..., ali oskudnije u davanju i siromašnije u poštovanju ljudskog dostojanstva. Neograničene slobode bez odgovornosti, osobito zapadnoga društva i sjeverne hemisfere, izviruju od svukuda, i dočekuju nas kao izazov. Društvo stvarnosti i prirode postaje društvo želja u pravnom okviru.

Društveni odnosi su se u trećem tisućljeću stubokom promijenili te izazivaju napetosti između nekadašnjih (tradicionalnih) i suvremenih (progresivnih) vrijednosti. Raslojavanje društava obilježje je *inter alia* postmodernoga doba u kojemu svjedočimo uminuću tih istih vrijednosti. Djeci pak nominalno pripadaju različita prava, no postaje nejasno kako uživati ta mnogobrojna prava okružena mnogim izazovima koje u pravilu stvaraju odrasli. Povrh toga, određena ponašanja postaju tzv. socijalne zaraze (primjerice korištenje društvenim

mrežama), što umanjuje neponovljivost i vrijednosti djetinjstva, jer odskaču od autohtonosti te izazivaju previranja u djece.

Svaka ozbiljnija analiza stanja prava djece ne može zaobići Konvenciju o pravima djeteta, usvojenu u Ujedinjenim narodima 1989. godine¹ kao najvažniji globalni dokument u području prava djece. Ova je konvencija sveobuhvatna jer osigurava građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava djece, univerzalna je jer se primjenjuje na svu djecu, u svim situacijama, u gotovo cijeloj zajednici naroda, bezuvjetna je, jer zahtijeva i od vlada sa slabijim izvorima sredstava da poduzmu aktivnosti vezane uza zaštitu prava djece te holistička jer sva prava djece smatra jednako važnima, temeljnima, nedjeljivima, međusobno ovisnima. Od njezina donošenja proteklo je 35 godina. Za oživotvorenje i provedbu jednog propisa, a kakav jest i Konvencija o pravima djeteta, to je zrelo razdoblje u kojem možemo sumirati učinjeno, analizirati propušteno, zacrtati potrebno te zahtijevati i poneku promjenu. Plodonošno traganje za boljim uvijek je izazovno, a u slučaju boljih mehanizama zaštite djece i neizbježno zbog odgovornosti koju imamo za djecu i prema djeci.

Konvencija o pravima djeteta iz temelja je izmijenila odnos odraslih tj. društva u cjelini i roditelja prema djeci, prije svega na normativnoj razini. Poslije nje slijedilo je mnoštvo drugih dokumenata – konvencija, programa, akcijskih planova, strategija, povelja – sve kako bi se još jače progovorilo, i moguće s više jamstava o djeci i njihovu pravnom položaju, kako bi ih se zaštitilo od različitih štetnih utjecaja tijekom njihova djetinjstva.

2. ODREĐIVANJE NAJBOLJEG INTERESA DJETETA

Važno je prepoznati da je Konvencija mnoge potrebe djece pretvorila u njihova prava, njih oko šezdesetak, pa se ponajprije postavlja pitanje što su djetetove potrebe, tko će ih iz obrisa pretvoriti u pravo i potom zajamčiti njihovu provedbu.

U pravnoj teoriji razlikujemo više kriterija kako odrediti djetetove potrebe, njegov najbolji interes i dobrobit.²

Prvi je kriterij *individualnost djeteta* gdje kroz njegove individualne značajke izrastaju i njegove raznovrsne potrebe, pri čemu su neke primarne, a neke sekundarne, i najčešće se međusobno ne isključuju.

¹ Republika Hrvatska stranka je od početaka svoje državne samostalnosti na temelju notifikacije o sukcesiji; Službeni list SFRJ, br. 15/1990, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 12/1993, 20/1997.

² V. npr. Hrbar, D., *Dijete – pravni subjekt u obitelji*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zavod za građanskopravne znanosti i obiteljsko pravo, Zagreb, 1994., str. 112 i d.

Daljnji je kriterij *volja roditelja*, jer se pretpostavlja da većina djece živi sa svojim roditeljima koji u pravilu najbolje poznaju svoje dijete, a dijete ima najviše povjerenja u njih. Vezuje ih empatija kao mentalna sposobnost razumijevanja emocija drugih ljudi i primjerenog reagiranja na te emocije³, poželjna osobina koja je predmetom mnogih znanstvenih istraživanja u kliničkoj psihologiji. Volja roditelja ima svoje negativne strane, a to je slučaj kad roditelji nisu empatijski otvoreni prema svojem djetetu, nezainteresirani su ili nekompetentni, pa mogu biti uzrokom stradanja djece.

Treći je kriterij tzv. *standardno ponašanje* koje se određuje prema mjerilima određene zajednice, obitelji ili društva, pa su tako neka ponašanja u određenim kulturološkim okvirima dopuštena, dok u drugima kulturama nisu prihvatljiva.

Osnovna opasnost kod definiranja što je za dijete najbolje, odnosno konkretiziranja najboljeg interesa djeteta na razini jurisprudencije, a potom i pravne prakse nalazi se u tome što odrasli određuju što jest ili nije najbolje za dijete. Nameće se zaključak kako primjena doktrine o najboljem interesu djeteta ne može biti ista u različitim kulturološkim kontekstima i tradicijskim vrijednostima. Životna je realnost da djeca najčešće žive sa svojim roditeljima i da pripadaju nekoj kulturi, narodu i civilizaciji, pa se i njihovi interesi razlikuju. Djeca u prašumi Amazone mogu biti sretnija od djeteta iz imućne obitelji u skandinavskim zemljama, premda ova prva nemaju zadovoljene (zapadnjačke) standarde zdravlja, a ova druga imaju sve uvjete odrastanja, ali možda manjak roditeljske ljubavi i pažnje⁴ i na svoj način opterećeno djetinjstvo.

Određivanje najboljeg interesa djeteta vrlo je složeno i osjetljivo pitanje te predstavlja središnje pitanje realizacije mnogobrojnih prava djece. Odrediti što je u nekom konkretnom slučaju interes djeteta znači proniknuti u srž svakog djeteta i okolnosti koje ga okružuju. Postupanje u skladu s najboljim interesom djeteta značit će donošenje odluke u skladu s onim što bi dijete za sebe i o sebi odlučilo kad bi za to bilo sposobno. Dakle riječ je o odluci *pro futuro* koja se vrjednuje i procjenjuje *ex post facto*. Teorijski bi se najbolji interes djeteta mogao definirati kao postignuta vrijednost u odnosu na dijete kakvu bi dijete samo za sebe htjelo i kad bi samo o sebi odlučilo, da je moglo samostalno odlučivati.⁵

³ Sasvim izvjesno riječ je o tzv. “dubokoj” empatiji, za razliku od tzv. “plitke” empatije kad samo zamišljamo što drugi ljudi osjećaju, ona jednostavno ne podrazumijeva dobrotu, koja je zajedno s milosrđem moralni imperativ.

⁴ Cfr. Hrabar, D. (ur.); Hlača, N.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A.; Majstorović, I.; Čulo Margaletić, A.; Šimović, I., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2021., str. 209.

⁵ Cfr. Hrabar, D., *The Legal Protection of the Best Interest of the Child*, u: Barnen, R. (ur.), *European Training on the UN Convention on the Rights of the Child*, Swedish Save the Children & Centre for Social Policy Initiative, Zagreb, 1998., str. 27. O praktičnim

2. TEMELJI DJEČJIH PRAVA I ZNANSTVENE KRITIKE

Zahvaljujući donošenju Konvencije o pravima djeteta i njezinoj gotovo univerzalnoj ratifikaciji⁶, prava djece postala su predmetom znanstvenih i stručnih rasprava u različitim disciplinama. Ona je najviša točka u povijesti dječjih prava i vrlo vjerojatno pravi smjerokaz za budućnost. Indikativno je što zazor postoji u pogledu izvjesnosti, jer određeni manjkovi u njezinu sadržaju otvaraju vrata zloporabi u tumačenju dječjih potreba i prava od strane odraslih.

Već zarana iskristalizirala se ideja o tome da djeci pripadaju njihova posebna prava koja se razlikuju od prava odraslih ljudi, zbog specifičnosti njihova društvenoga položaja, odnosno zbog njihove nezrelosti, ugroženosti i ovisnosti o odraslima. Ideja ljudskih prava za djecu kroz njihova posebna prava opravdava se time što je postupanje s odraslima različito u odnosu na djecu, osobito s aspekta autonomije (prava) shvaćene u apsolutnim razmjerima (za odrasle) u odnosu na tek "rastuću autonomiju" (za djecu).⁷ Međutim, autonomija volje djeteta vrlo je upitna u ranijim fazama odrastanja, jer svijest o vlastitim potrebama nije razvijena i ne može biti jasno ili u potpunosti artikulirana. Tu po našem mišljenju valja ugraditi supstitut, odnosno drugi element koji je po svojoj intenciji zaštitnički, a to je da dijete posjeduje vlastito dostojanstvo zato što je ljudsko biće, a kako ga autonomno i samostalno nije u stanju zaštititi, tad odrasli moraju biti ti koji će ga svojom zaštitom dopratiti do svjesnije i autonomnije faze u djetinjstvu i na kraju do odrasle dobi. Djetinjstvo je kao faza odrastanja postalo zaštićeno zbog svijesti o tome da se u tome, životno relativno kratkome, razdoblju stvaraju trajne i temeljne odrednice kasnijega života, shvaćene kao pozitivni ili negativni utjecaji okoline. Odrasli ljudi djeci duguju posebnu brigu tijekom njihova razvoja kako bi ona sazrela i odrasla u cjelovite i ispunjene osobe, a čovječanstvo se razvijalo i opstalo. Već ovdje prvi put postavljamo pitanje jesu li prava djece oformljena sa svrhom transmisije čovječanstva, služe li odraslom čovjeku ili su tu radi djece. Suvremena znanost dovodi u nedvojbenu vezu mnoga ponašanja u odrasloj dobi s proživljenim djetinjstvom, ponekad kao odrazom bolnoga odrastanja, zapuštena djetinjstva, ugrožena razvoja, ali i

implikacijama i razaznavanju dobrobiti djeteta i njegovoga najboljeg interesa *v. više u Šeparović, M., Dobrobit djeteta i najbolji interes djeteta u sudskoj praksi – Europski sud za ljudska prava i Ustavni sud Republike Hrvatske*, Novi informator, Zagreb, 2014.

⁶ Konvencija je na snazi (potpisom, pristupom, ratifikacijom ili sukcesijom) u svim državama osim u Sjedinjenim Američkim Državama; *cfr.* https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en (pristup: 22. 4. 2024.).

⁷ *Cfr.* Tobin J., *Justifying Children's Rights*, u: Freeman, M. (ur.), *The Future of Children's Rights*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2014., str. 296.

pozitivnog odgoja unutar obitelji. Povrh vrlo relevantnih psiholoških spoznaja o utjecaju proživljena djetinjstva na kasnija ponašanja, a kojim istraživanjima dugujemo zahvalnost za inicijativu o pravnoj zaštiti djece⁸, u pravnom segmentu valjalo je ohrabriti djecu na njihovu putu odrastanja, pa su tako djeca s kraja XX. stoljeća, zahvaljujući pravnim idejama koje su prepoznale sve ono što su psiholozi o djeci govorili, postala pravni subjekti, za razliku od tisućugodišnjeg infantiliziranja djece, tj. poimanja djeteta kao objekta u vlasništvu odraslih, najčešće njihovih roditelja.⁹ No, danas se sve više suočavamo s jednom drugom krajnošću: s nastojanjima da se djecu zarana uvede u svijet odraslih i time im oduzme djetinjstvo, što predstavlja veliku nepravdu i breme koje djeca ne mogu nositi.

Nominalna potpora Konvenciji o pravima djeteta načeta je s njezinim “staranjem”, pa se razaznaju određeni problemi koje njezini tvorcima nisu mogli predvidjeti prije četrdeset godina.¹⁰ Konvencija ima mnogo svojih apologeta, no i onih koji je, u najmanju ruku kritiziraju, a o čemu se ne govori prečesto ili uopće. Vrijeme kao neumitni sudac jest najbolji test za svaku vrijednost zaštićenu Konvencijom. Svijet se drastično i strelovito promijenio u posljednjih tridesetak, a osobito posljednjih desetak godina, a promjene se prelamaju ne samo na leđima odraslih već i djece.

Temelj na kojemu je Konvencija izgrađena je pedocentrizam: dijete u središtu. Za neke kritičare pedocentrizam je pretjerivanje, pa su ga zamijenili pogrdnim nazivom “*childism*”¹¹ kao svojevrsnim terorom djece nad odraslima. Pojedini znanstvenici upućuju joj kritiku zbog navodnog skromnog opsega uređenja, poneki govore o neprihvatljivosti da prava djece budu katalogizirana u međunarodnom dokumentu, da postoje bolji načini zaštite djece, da djeci nedostaje sposobnost ostvarivati svoja prava, da je Konvencija antiobiteljska i da predstavlja neokolonijalizam Zapada prema nerazvijenim zemljama.¹² Ozbiljan prigovor odnosi se na navodni manjak “koherentne filozofije”¹³ koja bi trebala

⁸ Tako među prvima knjiga psihologa Josepha Goldsteina, Anne Freud i Alberta J. Solnita, *Beyond the best interest of the child*, The Free Press, New York, 1984.

⁹ Djeca su smatrana pukim objektom potrebitim zaštite; *cfr.* Tobin, J., *op. cit.* u bilj. 7, str. 296.

¹⁰ Riječ je o razdoblju od 1978. godine kad se pojavljuje prvi nacrt Konvencije oko teksta koje je usuglašavanje trajalo deset godina.

¹¹ Slično pejorativnim pojmovima: rasizam, seksizam i sl.; *cfr.* Young-Bruehl, E., *Childism*, Yale University Press, New Haven, 2012., prema Freeman, M., *Children's Rights Past, Present, and Future: Some Introductory Comments*, u: Freeman, M. (ur.), *The Future of Children's Rights*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2014., str. 5.

¹² *Cfr.* Freeman, M., *ibid.*, str. 6.

¹³ *Ibid.*, str. 5.

biti njezina misao vodilja. Neki od prigovora nisu utemeljeni, no neki su doista ozbiljni i utemeljeni, pa o njima vrijedi progovoriti.

Prigovor skromnog opsega, čini se, ne stoji, jer je Konvencija predvidjela više od 60 prava djece i obuhvaća gotovo sve životne situacije u kojima se dijete može zateći. Navodnu neutemeljenost “katalogiziranja prava” valja poistovjetiti s uobičajenom praksom u međunarodnim dokumentima, iako u slučaju ove Konvencije zamjećujemo da se različita prava, baš zato što nisu i ne mogu biti strogo svrstana u pojedine skupine, prelijevaju iz jedne u drugu skupinu, imaju u ponekom slučaju različita obilježja (primjerice pravo djece na zaštitu od narkotika ima istodobno zdravstvene i pravosudne implikacije). Zagovornici tvrdnje o boljim načinima zaštite djece ne govore koji su to, imajući vjerojatno na umu relativno skromne mogućnosti reakcije, u ovom slučaju UN-a, u slučaju kršenja djetetovih prava. No, to je problem sa svim međunarodnim ugovorima, pa one iz područja ljudskih prava treba shvatiti kao svojevrsni utjecaj na razvoj kolektivne svijesti o pravima pojedinih skupina ljudi. Dakako, valja napomenuti da postoji i sustav izvješća o stanju prava djece pred Odborom za prava djece koji ipak ima kakav-takav utjecaj na države. Od poštovanja ljudskih, pa i dječjih prava ne treba očekivati utopijsko ili rajsko ozračje. Donekle se možemo složili s Michaelom Freemanom da Konvenciji manjka “koherentna filozofija”, jer se u nekim situacijama djeca tretiraju kao odrasli (npr. u slučaju novačenja), ali u većini slučajeva ipak ne.

Prigovori o nesposobnosti djece u zauzimanju za vlastita prava, odnosno njihovo ostvarivanje neuvjerljivi su, jer socijalno načelo ljudske zajednice govori o tome da oni koji se mogu sami brinuti za ostvarenje svojih prava i interesa trebaju brinuti za prava i interese onih koji to nisu u mogućnosti, oni koji imaju moraju dati onima koji nemaju, oni koji znaju moraju podijeliti svoje znanje: riječ je o zaštiti osoba s invaliditetom, siromašnih, neobrazovanih. To je ljudska solidarnost potpomognuta orijentacijom prema ljudskom dostojanstvu.

Međutim, prigovor o antiobiteljskoj orijentaciji Konvencije stoji u mjeri koliko prepoznavamo da Konvencija nije, izvan Preambule, naglasila važnost odgoja i odrastanja djece u obitelji, i o nezamjenjivoj ulozi majke i oca¹⁴ na tragu prirodnopravnog poimanja obitelji.

¹⁴ Konvencija spominje roditelje kao najodgovornije osobe za dijete, podrazumijevajući, s obzirom na vrijeme njezina nastanka upravo ženu (majku) i muškarca (oca) kao roditelje. Naime osamdesetih godina prošloga stoljeća nikomu ni na kraj pameti nije bilo da bi obitelj mogli činiti istospolni partneri i dijete. Riječ “roditelj” u svojem korijenu ima glagol “roditi”. U latinskome jeziku *pareo*, 2., od čega i *parens*, -tis, m. sa značenjem roditi, odnosno roditelj, pa su iz tog fonema u nekim jezicima preuzeti pojmovi: *parents* (engl. i fr.), u talijanskome jeziku *genitori* (od latinskoga *gens*, -tis, f. porod, potomak) i sl. Dakle, riječ roditelj itekako podrazumijeva majku i oca.

Glede tzv. “neokolonijalizma Zapada prema nerazvijenim zemljama” riječ je o globalizaciji kao općeraširenom pojmu, o društvenim, političkim i kulturnim procesima koji vode preobrazbi životnih uvjeta i sve većoj povezanosti i međuovisnosti sustava, pa time utječu na ponašanja ljudi. Globalizacija nije slučajni proces, jer svoje izvorište i cilj ima u centrima moći. Oglada se u ujednačavanju pogleda i načina življenja, usprkos različitim kulturama i raznolikostima. Ona je trend suvremenog doba i u mnogim dijelovima predstavlja veliku opasnost za djecu, odnosno za njihovo uživanje u vlastitim pravima.

Izazovi za djecu množe se i pogađaju sve više djece, dok u doba donošenja Konvencije nisu postojali. Znanstvenici navode kako su djeca danas “materijalno zarobljena” i kroz to objekt novog iskorištavanja;¹⁵ sve više su “materijalizirana, pretiła, pod stresom, depresivna i samouništavajuća”.¹⁶ Nadalje, izazov je i globalizacija koja ima tendenciju, a očigledno i neskriven cilj, nametnuti zapadnjački model djetinjstva djeci iz zemalja u razvoju¹⁷, pa neki autori oštro kritiziraju ovakav stil nametanja vrijednosti suprotstavljajući pojmu “globalno dijete” pojam “normalno dijete”.¹⁸ Globalizacija je proces koji aktivno djeluje šireći se u svim porama. U doba donošenja Konvencije o pravima djeteta mnogi problemi nisu postojali ili barem nisu postojali u takvom opsegu, pa primjerice

¹⁵ Tako Giroux, H.; Pollock, G., *The Mouse That Roared*, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, 2010., prema Freeman, M., *op. cit.* u bilj. 11, str. 8.

¹⁶ Tako Beder, S.; Varney, W.; Gosden, R., *This Little Kiddy Went to Market. The Corporate Capture of Childhood*, Pluto Press, London, 2009., prema Freeman, M., *ibid.*, str. 8.

¹⁷ Smith R., *A Universal Childhood?*, Palgrave Macmillan, London, 2012., prema Freeman, M., *op. cit.* u bilj. 11, str. 11. Uza sve prednosti koje zapadno društvo ima glede u načelu boljih uvjeta za život izvan siromaštva, istodobno ono predstavlja prijetnju za djecu zbog izjednačavanja ponašanja djece s odraslima, i to u mnogim sferama. Tako neki autori (npr. Veerman, Ph. E., *The Aging of the UN Convention on the Rights of the Child*, u: Freeman, M. (ur.), *The Future of Children's Rights*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2014., str. 16 i d.) navode mnoštvo radnji iz elektroničkog svijeta u kojem djeca nadmašuju odrasle (npr. *twitanje*, SMS poruke, *online* kladenje, igrice), a da se pritom ne umiju prikloniti pravom izboru, do zloporabe alkohola, cigareta, droge, pretjeranog gledanja televizije, internetskog pretraživanja i internetskog skidanja glazbe, videoigrice, pornografskih sadržaja i dr.

¹⁸ Gareth A. Jones kaže: “... *The notion of the ‘global child’ as the holder of rights is a barely-obscure western-centric view of ‘normal’ child – adult and child-society relations that condemns ‘other’ styles of upbringing as ‘outside’ childhood.*”, *cfr.* prema Freeman, M., *op. cit.* u bilj. 11, str. 11. Nieuwenhuys govori o “neumoljivoj vožnji prema globalizaciji” (“*the inexorable drive towards globalisation*”) (prema Freeman, M., *op. cit.* u bilj. 11, str. 11), a Bauman o zamasi i strijelama globalizacije (“*swings and arrows of globalisation*”) (*ibid.*).

alkoholizam¹⁹ među djecom nije bio toliko raširen, o drogiranju djece govorilo se tek u okvirima prevencije koja, međutim, nije dala dostatne rezultate. Danas djeca žive drukčije, no nužno ne i bolje.

Opći je dojam da je Konvencija o pravima djeteta, kao i niz drugih međunarodnih i regionalnih ugovora²⁰ koji slijede njezine standarde te još detaljnije sankcioniraju pojedina područja života djece, ispunila svoju svrhu. Doista, ideja postojanja prava djece prodrla je u sva nacionalna zakonodavstva na različitim razinama (kroz propise, strategije i agende) i u razna pravna i nepravna područja tvoreći tako cjelovitu sliku. Pedocentrizam je postao neprijeporni gospodar odnosa odrasli – dijete, pa su pod “utjecaj djece i njihovih prava” potpali svakodnevni jezik, sudovi, zakonodavstva, *think-thankovi*, tvorci javnih politika (*policy-makers*), znanstvenici svih disciplina.²¹ Istodobno pojmom “prava djece” barataju mnogi koji ne poznaju što im je smisao, odnosno kriju se iza te lijepe sintagme kako bi ostvarili svoje interese. Dijete se gura iz središta na margine. U okvirima globalizacijskog trenda uočavamo nametanje rodne ideologije i njezin prodor u dječji svijet za koju držimo da je pogubna za djetinjstvo i destruirajuća za prava djece, jer se postavlja kao viši, nadređeni cilj i sveobuhvatna ideologija.

3. NAČELA KONVENCIJE I ULOGA RODITELJA

Konvencija o pravima djeteta uređuje mnoštvo prava djece te počiva na četiri načela: pravu djeteta na izražavanje mišljenja o stvarima koje ga se tiču (iz čl. 12.), pravu djeteta na život, opstanak i razvoj (iz čl. 6.)²², načelu najboljeg interesa djeteta (iz čl. 3.) i načelu zabrane diskriminacije (iz čl. 2.).

Dva su dodatna obilježja ove Konvencije: kako tumači ulogu roditelja u odrastanju djeteta, te koje mjesto u tom procesu pridaje državi. Ona je prvi

¹⁹ Veerman, Ph. E., *op. cit.* bilj. 17, str. 25 navodi kako Konvencija ne spominje alkohol, ali ni ulogu elektroničkih komunikacijskih naprava koje mogu utjecati na zdrav razvoj djeteta.

²⁰ Riječ je sad već o nemalom broju konvencija Vijeća Europe, ali i o trima fakultativnim protokolima uz Konvenciju o pravima djeteta. O tome *cf.* Hrabar D., *Obiteljsko pravo u sustavu socijalne skrbi*, Narodne novine, Zagreb, 2019., str. 12 i d.

²¹ Freeman, M., *op. cit.* u bilj. 11, str. 5.

²² Pravo djeteta na razvoj sadržano je u više članaka Konvencije o pravima djeteta i doživljava ga se u psihosocijalnom kontekstu; odnosi se na tjelesni, duševni, moralni, društveni, kulturni, duhovni i osobni razvoj te razvoj talenta. Djetetov razvoj usredotočen je na transformaciju djeteta iz djetinjstva u odraslo doba. O tomu *v.* više: Peleg, N., *Reconceptualizing the Child's Right to Development: Children and the Capability Approach*, u: Freeman, M. (ur.), *The Future of Children's Rights*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2014., str. 386.

put nedvosmisleno istaknula posebnu ulogu roditelja kroz njihovo zajedništvo u odgovornosti za dijete stvarajući između samih roditelja pozitivnu napetost usmjerenu dobrobiti djeteta uz njihovu istodobnu pravnu legitimaciju prema trećim osobama (uključujući državna i druga tijela) u smislu njihove vodeće i najvažnije uloge u odgoju djeteta. Konvencija roditelje prepoznaje kao primarne odgojitelje uz zadaću usmjeravanja djeteta i njegova vođenja u ostvarivanju konvencijskih prava.²³

Odgoj djece temeljna je odrednica u razvoju djeteta, on je sredstvo rasta i preoblikovanja djeteta u rukama odraslih, a smisao mu je prenošenje raznolikih sadržaja na djecu.²⁴ Odgoj djece od strane roditelja jedna je od njihovih temeljnih zadaća, i ma koliko ponekad bio zahtjevan i težak, najprirodniji je model. Roditelji su prije svih odgovorni za odgoj i razvoj djeteta. Oni dijete trebaju staviti ispred svega, iznad svega i u središte svega.²⁵ Roditelji su ti koji imaju ne samo dužnosti i prava već i odgovornost (kao veći stupanj pravne vezanosti), a svoja postupanja moraju uskladiti s najboljim interesom djeteta kao pravnim načelom.

Konvencija od država zahtijeva aktivan odnos²⁶ u smislu pomoći djeci i roditeljima u ostvarivanju njihovih odgovornosti i dužnosti odgoja djeteta. Naglasak je na supsidijarnosti, odnosno pomoći, pa država ne bi smjela prekoračiti tu ulogu i nametati svoje odgojne sadržaje i standarde (poglavito kroz predškolske i školske kurikule), jer će to rezultirati konfuzijom ovlasti, zbunjenošću djece i marginalizacijom uloge roditelja, a na kraju i do ataka na obitelj kao čvrstu zajednicu njezinih članova koje povezuju iste vrijednosti. Konvencija o pravima djeteta jasno razgraničuje s jedne strane primarnu ulogu roditelja u odgoju djece, a s druge strane podrednu i pomažuću ulogu države.

²³ Cfr. članak 5. i članak 18. Konvencije o pravima djeteta.

²⁴ Bognar, B., *Čovjek i odgoj*, Metodički ogleđi, vol. 22, br. 2, 2015., str. 9-37 navodi: "U znanosti o odgoju – pedagogiji – postoje različite definicije temeljnog pojma odgoja. Autori se uglavnom slažu da je odgoj specifično ljudska aktivnost čovjekovog postojanja čovjekom." (<https://doi.org/10.21464/mo42.222.937>, pristup: 15. 4. 2024.).

²⁵ Pećnik, N., *Suvremeno roditeljstvo i prava djeteta*, u: Hrabar, D. (ur.), *Prava djece – multidisciplinarni pristup*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., str. 175 upozorava na recentna istraživanja kojih rezultati govore o "ometanju" roditeljske uloge i njihove odgovornosti spram djece zbog sve intenzivnijih zahtjeva radnog mjesta te nestalnosti zaposlenja.

²⁶ Primjerice u članku 18. koji govori o dužnosti države da osigura priznanje načela o zajedničkoj odgovornosti obaju roditelja za odgoj i razvoj djeteta, te da im pruži odgovarajuću potporu u tome smislu.

Najbolji interes djeteta iz čl. 3.²⁷ Konvencija postavlja kao *modus* ponašanja odraslih i svih tijela, kako bi se ostvarila svrha postojanja prava djece u svakom konkretnome, pojedinačnom slučaju, kao i ciljevi Konvencije naznačeni u Preambuli.²⁸ U njoj se kao načela i ciljevi postavljaju: priznanje prirodnoga dostojanstva djeteta, ravnopravnost, vrijednost ljudske osobe, nediskriminacija, važnost djetinjstva i obitelji, odgoj djece usklađen s najvišim vrednotama, posebna skrb i pozornost za djecu i njihova zaštita, ukorijenjenost djece u nacionalne tradicije i kulturu. Pridodaju li se mislima iz Preambule pojedina prava djece zaštićena u daljnjem tekstu Konvencije, zatim već spomenuta načela (najboljeg interesa djeteta, prava na život, opstanak i razvoj, zabrane diskriminacije i prava djeteta na izražavanje mišljenja) te na kraju i uloga roditelja u odrastanju djeteta, slika postaje cjelovita. Dijete je u središtu, a cilj je odrastanje u sretnome djetinjstvu. Roditelji odgovorni spram svojeg djeteta, njegove dobrobiti i prava ne smiju dopustiti trećima – bilo pojedincima bilo sustavima da se miješaju u djetinjstvo njihove djece. U trigonu dijete – roditelji – društvo, dominantno je težište na strani djeteta i roditelja, odnosno obitelji. Uloga društva shvaćenog u najširem smislu iscrpljuje se u potpori i podupiranju obitelji, djece i roditelja, a nipošto u preuzimanju uloge kreatora tih krucijalnih i osjetljivih odnosa.

²⁷ Članak 3. obvezuje javne i privatne ustanove, pravosuđe, upravna i zakonodavna tijela na poštovanje djetetova najboljeg interesa kao primarnog interesa u svim odlukama i radnjama koje se poduzimaju. Riječ je o holističkom pristupu djetetovu razvoju koji podrazumijeva djetetov tjelesni, duševni, duhovni, moralni, psihološki i društveni razvoj (*gfr.* Opći komentar Odbora za prava djeteta br. 5, 2003., par. 12.). Odbor za prava djeteta u Općem komentaru br. 14 iz 2013. godine očekuje primjenu ovog načela i u odnosu na odluke svih osoba povezanih s djecom, uključujući roditelje i skrbnike (par. 10.). Odbor za prava djeteta objelodanjuje različite opće komentare kojima tumači pojedina prava i načela iz Konvencije o pravima djeteta.

²⁸ Ciljevi Konvencije o pravima djeteta sadržani u Preambuli rijetko se ističu, no jednako su važni kao i preostali dio Konvencije, pa ističemo sljedeće: “... *smatrajući* da je u skladu s načelima proklamiranim u Povelji Ujedinjenih naroda, priznanje prirodnog dostojanstva te jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske obitelji temelj slobode, pravde i mira u svijetu, *imajući na umu* da su narodi u Povelji Ujedinjenih naroda ponovno potvrdili vjeru u temeljna ljudska prava, kao i u dostojanstvo i vrijednost ljudske osobe te odlučili pridonijeti društvenom napretku i podizanju uvjeta života u većoj slobodi, ... *svjesne činjenice* da dijete, radi potpunoga i skladnog razvoja svoje osobnosti, treba rasti u obiteljskoj sredini, u ozračju sreće, ljubavi i razumijevanja, *uzimajući* u obzir važnost tradicije i kulturnih vrijednota svakog naroda u zaštiti i skladnom razvoju djeteta, *svjesne važnosti* međunarodne suradnje za poboljšanje uvjeta života djece u svim zemljama, osobito u zemljama u razvoju, ...”.

No, postoje naznake, ako ne i dokazi o tome da se spomenuti ciljevi i konvencijski standardi zaobilaze, da djeca služe ostvarenju ciljeva odraslih uz lice-mjerno i lažno pozivanje na dobrobit djeteta i njegova prava. Sadašnja turbulentna vremena obilježena su mnogim promjenama kojima su uzrok pretjerane individualne slobode koje slabe obiteljsko zajedništvo, štoviše, destruiraju obitelj. Neki roditelji ne žive za dobrobit djeteta, već se priklanjaju osobnim porivima, društvenim utjecajima i modi življenja. Nažalost, lažna slika ljudskih prava i življenja pod egidom slobode te autonomija pojedinca trojanski su konj koji razara obitelj. Jedna od većih opasnosti za opstanak obitelji, pa na kraju i društva kakvo smo do sada poznavali i uživali, jest rodna ideologija. Rodna ideologija može biti, kako će se vidjeti *infra*, u direktnoj konfrontaciji s pravima djeteta.

4. POSTMODERNO DRUŠTVO, RODNA IDEOLOGIJA I “ZAPADNJAČKI” UTJECAJI

Postmoderni doba obilježeno je mnogim napredcima²⁹, ali je u sebi skrilo i klicu propasti čovjeka kao ontološkog bića. U postmodernom društvu kroje se nove društvene promjene i oblikuju se nove društvene vrijednosti³⁰, osobito zamjetne posljednjih nekoliko desetljeća. Postmoderni društvo liberalno je i nepojivo s tradicionalnim vrijednostima na kojima počiva obitelj kakvu smo do sada poznavali, uzdrnavajući temelje obitelji kao najvažnije i ničim zamjenjive društvene skupine, okrilja koje jamči razvoj djeteta. Nijedna društvena skupina nije se kroz ljudski hod kroz vrijeme pokazala boljom i trajnijom od obitelji, no usprkos tomu redefiniranje njezine srži je itekako prisutno u određenim

²⁹ Benedikt XVI. upozorava: “Novi je vijek tražio svoj put među temeljnim pojmovima “napredak” i “sloboda”. Ali što je napredak? Danas vidimo da napredak može biti i rušilački. Utoliko moramo razmišljati o tome koje kriterije moram naći da bi napredak uistinu bio napredak.”, Benedikt XVI., *Svjetlo svijeta*, Verbum, Split, 2010, str. 59.

³⁰ *Cfr.* Dulčić, D., *Masovni mediji i postmoderni društvo*, Mediji, kultura i odnosi s javnošću, vol. 5, br. 1, 2014., str. 89. Autorica ističe da se u teoriji susrećemo s pojmovima postmodernost, infirmacionizam, informacijsko društvo ili umreženo društvo, odmasovljeno društvo, komunistički individualizam i dr. Postmoderni doba jest povijesna epoha koja obuhvaća gotovo sva područja odnosa među ljudima (filozofiju, književnost, umjetnost i dr.), no teško joj je odrediti početak. Većina znanstvenika rani početak joj određuje krajem II. svjetskog rata, da bi kraj 20. i početak 21. stoljeća predstavljao njezin vrhunac osobito zbog novih fenomena, posebice u komunikaciji (usp. <http://www.matica.hr/vijenac/373/danas-se-zivot-svodi-na-igru-22198>; pristup: 15. 5. 2024.). Elementi krize postmoderne i moguće renesanse starih vrijednosti vidljiviji su iz dana u dan, no teško je predvidjeti konačni ishod.

strukturama. Liberalno podrazumijeva: moderno, suvremeno, individualističko, relativizirajuće, dominantno u slobodi bez odgovornosti. Roditeljska uloga i obiteljski odnosi sve više postaju virtualni i time iracionalni svijet u kojemu je ljudsko dostojanstvo nepoželjna “dosadna muha”, savjest je “čuđenje u svijetu”, ljudska prava su “sve ono što želim”, poroci su vrline, majka i otac nisu bezuvjetni roditelji. Čovjeka i dijete reducira se na sredstvo koje teži izokrenutim vrijednostima. Postmodernizam s omalovažavanjem gleda na tradicionalnu obitelj jer ona zrači zajedništvom i emocijama i na neki način samodostatnošću. Tradicionalna obitelj je “alfa i omega” ljudskog opstanka.³¹ Poticanjem individualizma i izokrenutih vrijednosti nijeće se obitelj. Budući da su djeca srž svake obitelji, čini se da postmoderno doba ne haje za djecu, pa uistinu ni za njihova prava. Djeca prelaze iz pedocentrističke pozicije u utilitarističku, ona su sredstvo za neke ciljeve odraslih.

Rodna ideologija kao suvremeni društveni pogled postaje “globalna politička norma” i “kultura koja postaje globalna”³² koja u ostvarenju svojih ciljeva ne vodi računa čak ni o najboljem interesu djeteta. Ona se koristi terminima kao što su: politička korektnost, govor mržnje, sloboda mišljenja i govora, kako bi neistomišljenike isključila iz odlučivanja. Osobina je i smisao rodne ideologije da maksimalizira neograničenu slobodu pojedinca kako bi on “temeljem svoje volje, želje, aspiracija, pogleda i mišljenja – mijenja(o) biološke zadanosti”.³³ U temeljima je rodne ideologije apsolutna sloboda i lišenost od bilo kakvih normi te napuštanje binarnog “svijeta” (muško i žensko) koji je u antropologiji kao temeljnoj znanosti – osnova razvoja i napretka čovjeka. Iscrpljuje li se i zaustavlja ova ideja samo na pojedinačnim željama koje postaju apsolut ili ima za cilj nešto opasnije, tek će vrijeme pokazati. No i najviši moralni autoriteti suvremenog doba upućuju na pogubnost i opasnost ove ideologije.³⁴ Raspravâ

³¹ Najnovija sociološka istraživanja (tj. posljednji peti val istraživanja *European Values Study*) na tlu Europske unije govore tomu u prilog, iako bi se iz europske, birokratizirane i liberalne agende moglo zaključiti suprotno. Naime, europski prosjek iskazuje kako je za čak 98,4 % ljudi obitelj veoma važna ili važna. Sličan podatak vrijedi i za Hrvatsku gdje je za 82,1 % ljudi obitelj veoma važna, za 16,7 % važna, za 1,2 % nevažna, a za 0,1 % posve nevažna; cfr. Baloban, J. et al., *Promjene vrijednosnog sustava u demokratskoj Hrvatskoj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2023.

³² Tako Jakovac-Lozić, D., *Nastojanja na putu “rane seksualizacije djece” – interes djeteta ili potreba odraslih*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 57, br. 2, 2020., na str. 497 upućuje na Marguerite A. Peeters i njezinu knjigu *Rodna revolucija – Vodič za razlučivanje*, Verbum, Split, 2016. koja govori o “globalnoj političkoj normi” i o “kulturi koja postaje globalna”.

³³ Cfr. Hrabar, D., *Istanbulska konvencija – zamke rodne ideologije*, Zagreb, 2018., str. 7.

³⁴ Tako papa Franjo u novinskom intervjuu u ožujku 2024. kaže kako je “rodna ideologija danas jedna od najopasnijih ideoloških kolonizacija”, a opasnost vidi u činjenici

o ne/osnovanosti ili upitnosti ove ideologije ne manjka, a opasnost u njezinu širenju vidimo u tome što, među inim, ugrožava neka djetetova prava.

Osnovno je polazište rodne ideologije ili rodnih teorija u isključenju spola kao biomedicinskog i antropološkog pojma, u nijekanju binarne podjele, u kriterijima rodne pripadnosti i rodnog identiteta, te gradnja društva i odnosa među pojedincima na temeljima osobnog pristupa spolnosti i identitetu, pa se tako osoba premda biološki jednog spola može osjećati i izjašnjavati kao pripadnik drugog spola ili nijednog spola. Nastavno tomu, osobama pripadaju društvene uloge poimane u najširem smislu – od roditeljstva do sporta – onakve kakvima ih oni vide, a ne kakve bi bile uvjetovane biološkim datostima. Primjera radi muškarac se može smatrati majkom svojega djeteta, a atletičar ženom.

Za razliku od biomedicinskih znanosti koje su egzaktna, društvene znanosti, premda bi morale odražavati *ethos*, mogu biti zlouporabljene radi nametanja određenih ciljeva kroz pravnu normu i zakon. Čini se da se nalazimo u vrtlogu tog opasnog vira koji se želi othrvati objektivnim znanstvenim zaključcima o štetnosti rodne ideologije za djecu, ne samo u smislu njezine psihološke aplikacije na djecu već i zdravstvenih problema koje ona sa sobom nosi.³⁵ Stručnjaci su se podijelili oko ovoga pitanja: neki upozoravaju na mentalni poremećaj u osobe koja, u odnosu na vlastiti spol, vjeruje da jest ono što nije, odnosno da

da ona “zamagljuje razlike i vrijednost muškarca i žena”; cf. <https://hkm.hr/vijesti/vatikan/papa-franjo-rodna-ideologija-danas-je-jedna-od-najopasnijih-ideoloskih-kolonizacija/>. Dikasterij za nauk vjere u nedavnoj je Deklaraciji *Dignitas infinita* (predstavljenoj javnosti 8. travnja 2024.) istaknuo pogubnost rodne ideologije, odnosno rodne teorije kao nametanja jednoulja, osobito u pogledu odgoja djece. U njoj se *inter alia* navodi: “Ta ideologija zamišlja društvo bez razlika između spolova, čime dokida sam antropološki temelj obitelji. Stoga postaje neprihvatljivo da se neke od tih ideologija, koje teže odgovoriti na određene, katkad neshvatljive težnje, nastoje nametnuti kao neko jednoulje koje određuje također kako treba odgajati djecu.” (t. 59); cf. <https://ika.hkm.hr/dokumenti/deklaracija-dignitas-infinita/>.

³⁵ Jakovac-Lozić, D., *op. cit.* u bilj. 32, str. 485 i d. detaljno prenosi svih osam točaka s kojima u svojem mišljenju (revidirano 2017. godine) Američko udruženje pedijatara znanstveno oponira rodnoj ideologiji, navodeći kako: “*The American College of Pediatricians urges healthcare professionals, educators and legislators to reject all policies that condition children to accept as normal a life of chemical and surgical impersonation of the opposite sex. Facts – not ideology – determine reality.*”, cfr. str. 9, te <https://www.acped.org/the-college-speaks/position-statements/gender-ideology-harms-children> (pristup: 3. 2. 2020.; stranica više nije dostupna u travnju 2024., što je, nadamo se, slučajnost). Prema dostupnim podacima navedenog udruženja, čini se da ono i dalje rodnu ideologiju smatra zloporabom djece, a konverzijsku terapiju diskreditiranom. Usto, sve je više mrežnih stranica na kojima se mogu pronaći znanstvene tvrdnje o pogubnosti rodne ideologije za djecu u vezi s promjenom spola.

nije iako jest³⁶, da bi na razini Svjetske zdravstvene organizacije odnedavna transrodnost bila klasificirana kao stanje, a ne kao bolest.³⁷

Rodna ideologija ispred sebe “gura” načelo zabrane diskriminacije zbog rodne pripadnosti, krčeći tako put osvajanju svijeta. Ova pravna novina, u odnosu na u mnogim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima³⁸ ustaljenu zabranjenu diskriminaciju na temelju spola, uključujući i Konvenciju o pravima djeteta³⁹, prijeti totalnim *bellum omnium contra omnes* kao borbi individualističkih interesa pojedinaca i grupacija protiv zatečenog društva i prirodnog stanja stvari htijući podvrgnuti ljudsku zajednicu jed(i)noj političkoj volji.

Novi “kurs” “rodno osviještene politike” koji su zauzeli Ujedinjeni narodi promiče strategiju rodne jednakosti koja ne zaobilazi ni djecu, jer rodna jednakost kao cilj mora biti u središtu svih aktivnosti – razvojnih politika, istraživanja, zalaganja i dijaloga, zakonodavstva, financijskih sredstava i planiranja, primjene i nadzora programa i projekata.⁴⁰ Čak i tijela koja bi trebala biti usmjerena zaštititi prava djece, kao što je UNICEF kroz *Gender Action Plan*⁴¹

³⁶ Cfr. Jakovac-Lozić, D., *ibid.*, str. 485 koja citira Američko udruženje pedijatara.

³⁷ <https://www.who.int/standards/classifications/frequently-asked-questions/gender-incongruence-and-transgender-health-in-the-icd>

³⁸ Tako čl. 2. Opće deklaracije o pravima čovjeka (Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 12/2009), čl. 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 12/1993), čl. 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010, 13/2017.), čl. 1. st. 1. Prvog Protokola navedenoj Konvenciji, čl. 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (Službeni list Europske unije, L 202, 7. 6. 2016). Spolna ravnopravnost podrazumijeva jednakost u pravima žena i muškaraca. Rodna ravnopravnost podrazumijeva isto što i spolna ravnopravnost u smislu istih prava, odgovornosti i prilika u svim dijelovima društva, te jednako vrednovanje ženinih i muškarčevih interesa, potreba i prioriteta, međutim, tomu spektru pridodane su i osobe koje su drukčijih rodni identiteta (osobito transrodne i slične osobe).

³⁹ Riječ je, prema čl. 2., o zabrani diskriminacije prema djetetu i njegovim roditeljima odnosno zakonskim zastupnicima, po osnovi rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog, etničkog ili socijalnog podrijetla, imovine, teškoća u razvoju, obiteljskog podrijetla ili neke druge okolnosti.

⁴⁰ Cfr. Hrabar, D., *op. cit.* bilj. 33, str. 18.

⁴¹ Cfr. Jakovac-Lozić, D., *op. cit.* u bilj. 32, str. 487. Autorica navodi riječi tadašnjeg glavnog tajnika Ujedinjenih naroda Ban Ki-moona koji – usudili bismo se kazati – ne razumijevajući ili namjerno izvrćući pojmove jednakosti i rodne ideologije, govori o potrebi sprječavanja diskriminacije prema djeci zbog spolne orijentacije i rodno identiteta. Nakon *Gender Action Plan 2018-2021* slijedio je novi akcijski plan istog imena za razdoblje 2022. – 2025., koji uz pozitivne zahtjeve glede ravnopravnosti spolova (djevojčica i dječaka) promiče rodnu ideologiju općenito, pri čemu je dojam

promiče rodnu ideologiju. Rodno osviještena politika gurnula je najbolji interes djeteta na marginu. Tradicionalni antropocentrizam i pedocentrizam zamijenjeni su holizmom i nekim novim ljudskim pravima. Međutim, u prilog tvrdnji kako još uvijek postoji i, čini se sve to više jača, snažan otpor rodnoj ideologiji poglavito u odnosu na djecu jest nedavna izjava odnosno deklaracija (iz lipnja 2024.) Američkog pedijatrijskog koledža (*American College of Pediatricians – ACPeds*) koja zahtijeva hitnu potrebu napuštanja štetnih intervencija na djeci u vezi s rodnom disforijom.⁴²

Na razini Europske unije rodna ideologija (kroz pojam *gender*) puzeći se uvlači u političke strategije. Postojeći dokumenti na kojima je Unija izrasla ne poznaju rodnu ideologiju. Tako se Povelja o temeljnim pravima Europske unije temelji na “nedjeljivim, univerzalnim vrijednostima ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti i solidarnosti” (iz Preambule), a zabrana diskriminacije ne širi se na rodnu pripadnost.⁴³ U Povelji su djeci namijenjena posebna prava, njih nekoliko (pravo na zaštitu i brigu, pravo na slobodno izražavanje mišljenja i pravo na održavanje redovitih osobnih odnosa s oba roditelja) te zaštita najboljeg interesa djeteta.⁴⁴ Međutim, u novije doba osobita se pozornost (ipak!) pridaje rodnoj osviještenosti, pa se na tragu obveza Komisije donosi Strategija Europske unije za rodnu ravnopravnost kako bi se postigla “Unija jednakosti” odnosno “rodno ravnopravna Europa”. Uzme li se u obzir da se u Strategiji naizmjenice rabe pojmovi ravnopravnost spolova i rodna ravnopravnost, osim zbunjujućih učinaka, ipak valja zaključiti da se otvoreno zagovara rodna ideologija koja, među inim, osporava tzv. rodne stereotipe.⁴⁵

da se brkaju pojmovi spolne i rodne ravnopravnosti. Posljednji akcijski plan operacionalizira Unicefov tu tzv. novu rodnu politiku (2021. – 2030.); *cfr.* <https://www.unicef.org/gender-equality/gender-action-plan-2022-2025>.

⁴² Pediatricians, Doctors, and Medical Organizations Sign Declaration Urging Prominent U.S. Medical Organizations to Cease Harmful Interventions on Children with Gender Dysphoria, American College of Pediatricians (acpeds.org); <https://youtu.be/C2tU90XPFlg>.

⁴³ Čl. 21. Povelje spominje kao zabranjene diskriminatorne odrednice, među inim, spol i spolnu orijentaciju.

⁴⁴ O tome više Hrabar, D., *Prava djece u Europskoj uniji – pravni okvir*, u: Bodiroga – Vukobrat, N. *et al.*, *Europsko obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2013, str. 53 – 71.

⁴⁵ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en; (pristup: 14. 4. 2024.). Strategija Vijeća Europe o rodnoj ravnopravnosti (2018. – 2023.), Strateški cilj 1, toč. 38, vrlo otvoreno rodne stereotipe dovodi u vezu sa spolom: “*Gender stereotypes are preconceived social and cultural patterns or ideas whereby women and men are assigned characteristics and roles determined and limited by their sex.*”

Na razini Vijeća Europe kao političke organizacije u temeljnim je aktima slična situacija glede rodne ideologije, u smislu da se ne spominje diskriminacija na temelju roda u Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a u Statutu se poziva na “ideale i načela koji su zajednička baština europskih država, odnosno na nepokolebljivu privrženost duhovnim i moralnim vrijednostima”.⁴⁶ Prvi Protokol spomenutoj Konvenciji jamči roditeljima pravo da “osiguraju odgoj i poučavanje u skladu sa svojim vjerskim i filozofskim uvjerenjima”⁴⁷ i nema ni najmanje naznake o rodnoj ideologiji.

Zaokret prema rodnoj ideologiji predstavljaju noviji *soft-law* dokumenti kojima je očito cilj promjena svjetonazora: tako (četvrta u nizu) *Strategija Vijeća Europe za prava djece (2022-2027.)*⁴⁸ spominje “izazove ljudskih prava LGBT djece” (t. 2.2.9.), dok je prethodna Strategija bila koncentrirana na rodnu pripadnost u vezi s mjerama protiv diskriminacije na temelju, *inter alia*, i rodne pripadnosti djece.⁴⁹

Pojavljuju se i rezolucije koje se bave transseksualizmom⁵⁰ u kojima su obuhvaćena i djeca. Dakle, europski pogled ne prepušta pitanje rodne pripadnosti i različitih vrsta “seksualizama” odraslima, već ih proširuje i na djecu.

⁴⁶ Čl. 1. t. a) i Preambula Statuta, st. 1., 3. i 4.

⁴⁷ Čl. 2. O prijedorima glede ostvarenja ovih roditeljskih prava *v. Hrabar, D., Odjek roditeljskih vjerskih i filozofskih uvjerenja na odgoj i obrazovanje djece u hrvatskoj legislativi*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 68, br. 3-4, 2018., str. 319 – 336.

⁴⁸ *Council of Europe Strategy for the Rights of the Child*, <https://www.coe.int/en/web/children/strategy-for-the-rights-of-the-child> (pristup: 14. 4. 2024.).

⁴⁹ Zanimljivo je da je prethodna Strategija u toč. 36. navodila sljedeće “*Based on Recommendation CM/Rec(2010)5 on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity, the Council of Europe will undertake research on the situation of LGBT and intersex children as regards the realisation of their rights.*”, a u toč. 35. osvrnula se na borbu protiv (i) pretjerane seksualizacije (“*oversexualisation*”). Dijana Jakovac-Lozić, *op. cit.* u bilj. 32, na str. 503 dobro primjećuje da je riječ o nametanju “iščašenog pogleda” na čovjeka i dvoji o tome što znači “pretjerano”.

⁵⁰ Tako Rezolucija 1952(2013.) i PACE Rezolucija (2048/2015), zatim Smjernice Odbora ministara VE-a o djetetu prijateljskoj zdravstvenoj skrbi (2011.). Njemačka je u travnju 2024. donijela Zakon o rodnom samoodređenju, kao 14. europska zemlja koja priznaje spol na temelju izjave, a ne biološke datosti. Djeca starija od 14 godina moći će samostalno dati takvu izjavu (očito u smislu promjene u odnosu na podatke iz vremena rođenja), uz suglasnost roditelja.. Obiteljski sud može svojom odlukom zamijeniti nepostojanje suglasnosti roditelja, a za djecu mlađu od 14 godina roditelji će moći dati izjavu u ime djeteta; *cfr.* <https://tgeu.org/paradigm-shift-with-mixed-feelings-germany-finally-adopts-gender-self-determination-law/> (pristup: 14. 4. 2024.), što će moguće slijediti i druge europske zemlje.

Rodno pitanje u međunarodnu legislativu uvodi tzv. Istanbulska konvencija⁵¹, ne samo u odnosu na situacije nasilja nad ženama i u obitelji, već ga proširuje na sve moguće sadržaje koji ni po čemu nisu povezani s nasiljem. U odnosu na prava djece osobito je štetno što se ovom konvencijom nameću rodni standardi i u području obrazovanja djece kad Konvencija u čl. 14. obvezuje države da u okviru obrazovanja u svoje redovite nastavne planove i programe uvedu pouku o rodnoj ideologiji kako bi se na svim razinama obrazovanja poduzelo sve u vezi s pitanjima (i) "... nestereotipne rodne uloge, ... rodno utemeljeno[g] nasilja nad ženama ...", ne samo u obrazovnom sustavu već i u "neformalnim obrazovnim okruženjima, sportskim i kulturnim okruženjima i okruženjima za slobodno vrijeme te u medijima". Dakle, rodna osjetljivost mora postojati u školi, izvan škole, u kulturi, u dječjoj igraonici, u sportskim udrugama i na terenima, u medijima⁵², u knjižnicama. Ovakvo nametanje kriterija za odgoj djece donekle isključuje, odnosno otežava pravo i slobodu roditeljskog odgoja na temeljima njihovih vjerskih i drugih uvjerenja te pravo na izražavanje mišljenja koja prava su zaštićena drugim međunarodnim dokumentima. Uloga roditelja u odgoju vlastite djece minimalizirana je, štoviše, stavljena *ad acta* usprkos mnogim međunarodnim dokumentima koji roditelje prepoznaju kao primarne odgojitelje⁵³, pa je riječ o eklatantnom kršenju roditeljskih odgovornosti i prava

⁵¹ Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, 2014.; Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 3/2018. O tome dokumentu i kritici v. Hrabar, D., *op. cit.* u bilj. 33.

⁵² *Ibid.*, str. 37.

⁵³ Tako Opća deklaracija o ljudskim pravima UN-a: "...3. Roditelji imaju pravo prvenstva u izboru obrazovanja za svoju djecu." (čl. 26.), Prvi Protokol Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda: "Nikome neće biti uskraćeno pravo na obrazovanje. U obavljanju svojih funkcija povezanih s odgojem i poučavanjem država će poštovati pravo roditelja da osiguraju odgoj i poučavanje u skladu sa svojim vjerskim i filozofskim uvjerenjima." (čl. 2.), Povelja o temeljnim pravima EU-a: "Sloboda osnivanja obrazovnih ustanova, uz poštovanje demokratskih načela, te pravo roditelja da svojoj djeci osiguraju obrazovanje i poduku u skladu sa svojim vjerskim, filozofskim i pedagoškim uvjerenjima, poštuje se u skladu s nacionalnim zakonima koji uređuju ostvarivanje takve slobode i prava." (čl. 14.), Rezolucija 1904 (2012) Parlamentarne skupštine VE-a koja govori o slobodi izbora obrazovanja u Europi u kojoj se u toč. 2. navodi: "It is on the basis of the right to education as explained above that the right to freedom of choice in education should be understood. This right, which is intimately linked to freedom of conscience, is enshrined in Article 2 of the Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS No. 9). It carries with it the obligation for all Council of Europe member States, in the exercise of their functions in the field of education and teaching, to "respect the right of parents to ensure such education and teaching in conformity with their own religious and philosophical convictions", in so far as these are compatible with the fundamental values of the Council of Europe." cfr:

u vezi s razvojem djeteta, a kako ih regulira Konvencija o pravima djeteta, te je riječ o pravnom sukobu globalnog i regionalnog dokumenta. U razrješenju konfliktnih supstrata međunarodnih ugovora prednost valja dati u ovome slučaju svim ostalim dokumentima koji jamče slobodu roditeljskog odgoja, budući da je svrha (čl. 1.) i primjena (čl. 2.) Istanbulske konvencije fokusirana na borbu protiv nasilja nad ženama i u obitelji, a ne na odgoju djece.

U ovoj konfuznoj i za razvoj djece opasnoj situaciji, krši se pravo djeteta na opstanak i razvoj koje je jedno od temeljnih prava i načela Konvencije o pravima djeteta, jer je riječ o sukobu državnih vlasti i obrazovnog sustava s pravima roditelja i djece. Treba zaključiti da je pravo djeteta na obrazovanje, u vezi s roditeljskim odgovornostima i najboljim interesom djeteta kao najvišim standardom i dijelom javnoga poretka znakovito i teško ugroženo rodnim “pristupom”. Rodni pristup obrazovanju djece predstavlja novi oblik totalitarizma koji ima svoje smjernice ideologiziranog društveno-politički prihvatljivog odgoja kroz *gender* aktivizam. Djeca postaju sredstvo za ostvarenje ciljeva odraslih.

Daljnju ugrozu prava djece u vezi s rodnom ideologijom predstavlja donekadna nezamisliva praksa, a o čemu govore razna medijska izvješća⁵⁴, o promjeni spola u zdrave djece koja predstavlja nov eksperiment s djecom. Upravo rodna ideologija kroz svoju promidžbu “rodnosti” i “seksualnosti” podupire ovakvu praksu. Osnovno je pitanje je li promjena spola u djece opravdana kroz prizmu najboljeg interesa djeteta. Stručnjaci ističu kako je poticanje djece na

id=19162 (pristup: 13. 4. 2024.).

⁵⁴ Tako *Daily Mail* izvješćuje o kalifornijskom slučaju roditelja koji su oboje svoje djece podvrgnuli promjeni spola (u suprotan spol od onog u kojem su rođeni, dječaka u djevojčicu i djevojčicu u dječaka), *cfr. Parents reveal both of their children are transgender after they decided to transition aged five and seven - and insist they're happier than ever*, https://www.dailymail.co.uk/femail/article-7296803/Parents-reveal-children-transgender.html?ns_mchannel=rss&ico=taboola_feed&fbclid=IwAR-1DBGVX-k8ZowzjHq-knsDv-ccXclALPVX81jv3glUEIDGFhL34bRuaVLA. Drugi je slučaj promjene spola četverogodišnjeg djeteta u Australiji zbog toga što vjeruje “da je u pogrešnom tijelu”, *cfr. https://thewest.com.au/news/australia/four-year-old-starts-gender-change-ng-ya-117227*, ili slučaj roditelja koji ne obznajuju spol svojeg djeteta da bi ga odgajali “rodno neutralno”, *cfr. https://www.thelocal.se/20090623/20232*. Daljnji je slučaj majke koja je izgubila spor pred sudom htijući svojem sedmogodišnjem sinu promijeniti spol, *cfr. https://www.texastribune.org/2022/03/14/jeff-younger-transgender-care-house/* (pristup: 22. 4. 2024.). Čini se da histerija poprima sve šire razmjere, da se širi kao virus i moda, jer primjerice britanska vlada navodi porast od 4400 % navodno transrodne djece u odnosu na prethodno desetljeće (*cfr. Jakovac-Lozić, D., op. cit. u bilj. 32, str. 486*), što govori u prilog društvenom fenomenu, a ne biologijskim promjenama i okolišnom utjecaju.

promjenu spola istovjetno zlostavljanju djece.⁵⁵ Izgleda da se zaboravlja da promjena spola u djece znači njihovu trajnu kastraciju odnosno sterilizaciju. Takva su djeca osuđena nikada ne biti roditeljima. Promjena spola medicinski je vrlo zahtjevan postupak, ne samo zbog kirurškog zahvata već i zbog hormonalnih posljedica na organizam te psihološke prilagodbe novomu spolu. Najnovija izvješća konačno potvrđuju opasnost promjene spola. Tako je vrlo ugledan švedski *Karolinska institutet* donio smjernice (u svibnju 2021.) za dječju bolnicu *Astrid Lindgren* u vezi s tretmanom djece koja imaju rodnu disforiju, u smislu napuštanja tzv. blokatora puberteta i hormonske terapije za promjenu spola za djecu mlađu od 18 godina.⁵⁶ Promjenom spola trajno se uništava pravo djeteta na zdravlje i ugrožava djetetovo pravo na očuvanje identiteta, jer promjena spola djeteta predstavlja promjenu izvornoga, rođenoga identiteta. Dakako, od ove su kritike izuzeti ozbiljni slučajevi rodne disforije, osobito u slučaju odraslih osoba, kojima zdravstveni sustav treba pomoći.

Očigledno je da je riječ o suvremenom agresivnom prodoru i promidžbi rodne ideologije na svim razinama koja najbolji interes djeteta relativizira, odnosno prilagođuje njegov supstrat roditeljskim idejama.⁵⁷ Nekritični i neodgovorni roditelji koji bi poticali ili prihvaćali želje djece za promjenom spola krše temeljne funkcije roditeljstva. Pojam najbolji interes djeteta ne može se tumačiti raste-

⁵⁵ Riječ je o 8. točki i o mišljenju američkog pedijatrijskog i psihijatrijskog udruženja; *cfr.* Jakovac-Lozić, D., *op. cit.* u bilj. 32, str. 486.

⁵⁶ Izvorno je tzv. Nizozemski protokol savjetovao uporabu i tretmane djece u vrlo ranoj dobi. Također je i *National Institute for Health and Care Excellence* u Ujedinjenoj Kraljevini došao do rezultata da su rizici i koristi hormonskih intervencija kod djece vrlo nesigurni, da gotovo da i ne dovode do promjena u rodnoj disforiji, mentalnom zdravlju, psihosocijalnom funkcioniranju i dr.; *cfr.* https://bioethicsobservatory.org/2021/05/redefining-hormone-therapy-for-gender-transition-current-dysphoria-treatments-questioned/40644/?utm_source=mailpoet&utm_medium=email&utm_campaign=mailpoet. Da je riječ o nepromišljenom i štetnom pristupu promjenama spola u djece govori i činjenica (prema napisima u medijima) da je engleska Nacionalna zdravstvena služba u ožujku 2024. godine zabranila rutinsko propisivanje blokatora puberteta koje su provodile klinike za rodni identitet, zbog nepostojanja dovoljno dokaza o sigurnosti i učinkovitosti tih istih blokatora; *cfr.* <https://www.bbc.com/news/health-68549091https> (pristup: 14. 4. 2024.).

⁵⁷ Tomu valja pridodati i nastojanja kojima je korijen u liberalnim idejama o poželjnosti i dopustivosti surrogatnog majčinstva i *de facto* međudržavne trgovine djecom u svrhu posvojenja, a o čemu postoje mnogobrojni pravni napisi; *cfr.* primjerice Hrabar, D., *Surogatno majčinstvo kao moderan oblik eksploatacije žena i trgovine djecom*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 70, br. 2-3, 2020., str. 171 – 212; Guštin, M.; Rešetar, B., *Međudržavno posvojenje u Republici Hrvatskoj kroz prizmu slučaja posvojenja djece iz DR Konga*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 73, br. 5, 2023., str. 881 – 928.

žuci ga prema roditeljskim uvjerenjima, već objektivnim sagledavanjem što je za dijete najbolje. Dječji hirovi kao rezultat medijske propagande ili promidžbe novota putem društvenih mreža i drugih internetskih platformi ne smiju biti temelj za ovakve drastične intervencije u zdravlje djece. Određivanje što je za dijete najbolje ne može biti relativno i podložno kriterijima “modernosti” vremena i prostora u kojem živimo, već mora biti pod vodstvom zdravog razuma ukorijenjenog u moralu i prirodnome, što predstavlja osnovu za razvoj djeteta. U protivnome, relativiziranje onoga što je za dijete dobro kroz poglede odraslih sutra će nas dovesti do prihvatljivosti dječje pornografije ili pedofilije. Kad se čovjek okrene protiv prirode, priroda se okrene protiv njega i pobijedi.

Daljnji izazovi za razvoj djece spomenuti su kao njihova: opsjednutost materijalnim, sve veće iskorištavanje djece od strane odraslih, pretilost, psihičke smetnje (stres, depresivnost, autodestruktivnost), ovisnosti (alkoholizam i narkomanija), nametanje zapadnjačkog modela djetinjstva svoj djeci svijeta. Navedeni izazovi krše različita prava djece bacajući ih u ponor neobnovljivoga. No, valja upozoriti na krivca za to.

Zapadnjačko društvo napustilo je duhovnosti (ne nužno povezane s religioznošću!) koje su ga vezivale stoljećima i bile inkorporirane u temelje ljudskih prava međunarodnih konvencija na polovici 20. stoljeća. Materijalno se nametnulo kao cilj i poželjno stanje za odrasle, pa potom i za djecu. Imati, a ne biti je *motto*. Duhovnost koja promiče altruizam, ekološku svijest, ljubav prema čovjeku i svemu svijetu, religioznost – jednostavno nestaju. Za to odgovornost nose odrasli jer sami tako ne žive, pa ne mogu biti uzor vlastitoj djeci.

Zapadnjačko je društvo prihvatilo razvod braka i razorenu obitelj kao normalne, nadomještajući taj manjak pravima na kontakte i povlađivanjem novom osnivanju obitelji, umjesto da je krenulo putem spašavanja obitelji i pomaganja joj u krizi. Djecom se manipulira kroz razvode i kasnije rastrgane obitelji. Zapadnjački model njeguje gotovo cjelodnevni radni angažman roditelja izvan kuće, tzv. *workism* je zapadnjački način življenja u trci za slavom, novcem, prestižom. Tu nema mjesta obitelji i brizi za djecu. Djeca su zarobljena golicajućim imperativom seksualizacije, ljepote, mladosti, bogatstva, “odmah i sad”, a ne “polako”. Kad to ne postižu, nastupaju stres, depresivnost, autodestruktivnost, odavanje alkoholu i drogama.

Znanstvene rasprave spominju divergentne čimbenike o kojima se nije dovoljno vodilo računa pri nastajanju Konvencije o pravima djeteta, a koji utječu na stanje prava djece u svijetu: globalizacija u okvirima svjetskog razvoja, okolišne i klimatske promjene, život djece u megalopolisima⁵⁸, HIV/AIDS, ne-

⁵⁸ Spominje se da više od polovice svjetskog stanovništva živi u velikim gradovima

kontrolirani napredak medicine u području pomognute oplodnje (s tim u vezi pravo djeteta na saznanje vlastita podrijetla), pobačaji učinjeni zbog odabira spola djeteta⁵⁹, spoznaje o povećanju broja djece oboljele od neuroloških bolesti zbog uporabe određenih lijekova⁶⁰.

Postoje i dodatni izazovi koji se tijekom vremena ne smanjuju: siromaštvo diljem svijeta, neobrazovanje djece, djeca radnici i “djeca ulice”, trgovina djecom, posebice loš položaj djevojčica, ratna razaranja, dječja pornografija i prostitucija. U svemu tome valja podcrtati krivnju odraslih, pojedinaca, političara, politika, roditelja, sustava.

Suvremeni izazovi dovode do kršenja mnogih prava djece: prava na opstanak i razvoj, prava na obiteljski život, prava na zdravlje, prava na ekonomski opstanak, prava na obrazovanje, prava djeteta da bude dojeno, prava na zdrav okoliš, prava na zaštitu od uporabe narkotika, i na kraju onoga čega nema u Konvenciji o pravima djeteta: prava biti voljeno – istinski, duboko, bezuvjetno. Podvučemo li crtu, dostojanstvo djeteta kao maloga čovjeka je ozbiljno ugroženo.

Djeca žive živote odraslih koje oponašaju, i od kojih dobivaju poruke. Obitelj isporučena umanjenom broju funkcija, u zamjenu za školu, ulicu, te sve više internet i društvene mreže, nema dominantan utjecaj u smislu vrijednosti za koje i kroz koje se dijete odgaja. Krivci za sve su odrasli, a djeca bivaju ugrožena njihovim djelovanjem i propustima.⁶¹ Odraslima su prioriteti postali novac, slava, moć, ugled, posao, ego, politika. Jer sve je to lakše nego roditi mnogobrojnu djecu, odgajati ih, brinuti se za njih, dizati se noću, pratiti ih i usmjeravati. Uzalud se donose konvencije ako ih mi ne doživljavamo i ne živimo zajedno s našom djecom. Staviti sebe ispred drugoga i malenog djeteta lakše je nego živjeti za drugoga, ali nije sretnije ni za koga, niti rađa slatkim plodovima.

koje odlikuju prenapučeni *slamovi* i loša kvaliteta života, *cfr.* Veerman Ph. E., *op. cit.* bilj. 17, str. 38.

⁵⁹ Ph. E. Veerman upozorava na posebnu pozornost koju bi trebalo pokloniti prenatalnoj zaštiti djece, pozivom na Preambulu Konvencije zbog sve većeg broja trudnica ovisnica jer je riječ o “prenatalnom zlostavljanju djece”, *ibid.*, str. 18.

⁶⁰ Veerman Ph. E., *ibid.*, str. 35 – 40, spominje ADHD.

⁶¹ Riječ je o svemu što “proizvode” doslovce i u prenesenom smislu odrasli: uništene okoliš s toksinima koji utječu na kognitivni i neurološki razvoj djece, medijsko okruženje (videoigrice, mobiteli, SMS-ovi, računala, iPad, MP3 uređaji uz njihovo pretjerano korištenje), scene nasilja, pretjeranost oglašavanja i poticanje konzumerizma, što također uzrokuje neurološke štete, odabir spola budućeg djeteta kao dio nesankcionirane predimplantacijske dijagnostike, transfer višestrukih trudnoća koje završavaju preranim rođenjem djece i njihovim pobolom i smrtnošću osnažujući nesputano pravo roditelja na odluke o prokreaciji, samo su neki od primjera “fikcijske znanosti i društvenog inženjeringa”, *cfr. ibid.*, str. 97 i d.

5. NALAZE LI SE DJEČJA PRAVA PRED IZAZOVOM NJIHOVA NIJEKANJA?

Prava djece neoboriva su stvarnost, ona postoje. Teškom mukom izvojevana uz tisuće žrtava tijekom povijesti ukotvila su se u pravnim dokumentima. Međutim, budući da ona pripadaju djeci koja mahom nisu sposobna štititi ih i zauzimati se za njihova ostvarenja, na odraslima je, osobito roditeljima, da preuzmu ulogu zaštitnika djetetovih prava. Prava djece postoje radi opstanka djece i njihova boljitka, a ne radi roditelja i odraslih pojedinaca ili interesnih skupina. Ona im pripadaju kao ljudskim stvorenjima i postoje radi dostojanstva ljudskog bića bez obzira na to koliko godina ono imalo. Putanja razvoja djeteta u rukama je odraslih kojima cilj mora biti zaštita djeteta i njegov opstanak i razvoj koji je determiniran najboljim interesom djeteta, a ne interesima odraslih. Spomenuti izazovi, bolje rečeno ataci postmodernoga doba stubokom mijenjaju poimanje djeteta u njegovoj ljudskoj osjetljivosti, ranjivosti i ovisnosti te ga pretvaraju u sredstvo, odnosno u ono što je dijete tisućama godina bilo – objekt društvenih odnosa.

Zbog svih izazova koji prijete djetetu današnjeg doba očekivanja za boljitak djece su poražavajuća. U nekim segmentima je djeci doista bolje, no ostaje mnogo toga što valja promijeniti odmičući se od mlakih stavova⁶² te hrabro i argumentirano izaći s vrijednosnim stavovima. Dostojanstvo djece, njihov opstanak i razvoj usmjeren na odrastanje, ozbiljno su ugroženi. Rodna ideologija jedna je od napasti koja tobože u ime “pravih vrijednosti” (ravnopravnosti, jednakosti, nediskriminacije) razara dostojanstvo, srž obitelji i prava djece. To je vidljivo upravo u nerazumijevanju smisla i dosega djetetovih prava koja postoje za djecu i radi djece, a rodna ideologija kao proizvod odraslih ljudi nameće ne samo odraslima već i djeci neprirodno, od stvarnosti udaljeno poimanje ljudskih odnosa. Da je do djece, svijet bi izgledao drukčije. Djeca su uvijek najveći gubitnici jer djetinjstvo traje najkraće od svih stadija razvoja prosječno živućeg

⁶² Tako Alderson, P., *Michael Freeman's views of children's rights and some ideas arising from his views*, u: Diduck, A.; Peleg, N.; Reece, H. (ur.), *Law in Society: Reflections on Children, Family, Culture and Philosophy, Essays in Honour of Michael Freeman*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2015., str. 206 spominje “*mixed, cautious and inquiring views*”; cfr. https://books.google.hr/books?id=oulzDwAAQBAJ&pg=PA206&lpg=PA206&dq=inherent+values+such+as+honesty,+respect,+justice,+equality&source=bl&ots=hjay6Wpb_H&sig=ACfU3U16mXBEZSq59BsDZii-ygPTe4mpAA&hl=hr&sa=X&ved=2ahUKEwin-uTrzd3nAhUCx4sKHX_nDU0Q6AEwAHoEAcQAQ#v=onepage&q=inherent%20values%20such%20as%20honesty%2C%20respect%2C%20justice%2C%20equality&f=false; pristup: 23. 5. 2021.).

čovjeka, a učinke ima za cio život. Eksperiment kakav je rodna ideologija poguban je za čovječanstvo zbog neponovljivosti svakog pojedinačnog ljudskog života. Nama je potreban otklon od rodne ideologije koji će nas suobličiti poštenju, uvažavanju, pravednosti, jednakosti i suosjećanju.⁶³

U vremenu u kojemu živimo pojedine interesne skupine kroz pojam političke korektnosti i navodnog govora mržnje pokušavaju zauzdati one koji iznose činjenice, dokaze i argumente u korist prirodnoga, uvriježenoga, tradicionalnoga, normalnoga. Na djecu se radi posredan pritisak pristajanja uz nove ideologije, vrijednosti i prihvaćenosti. Za djecu je svaki nasrtaj poguban jer u djetinjstvu imaju ionako puno pitanja i dvojbi, često su zbunjena ponašanjem odraslih i uvijek imaju pitanje “Zašto?”. Teško je iznaći odgovor zašto bi bilo dobro i prihvatljivo da dijete, ničim izazvano – promijeni spol, zašto mama i tata više nisu “glavni” u odlukama, zašto neka djeca imaju dva oca bez mame, zašto neki ubijaju nerođenu i rođenu djecu s Downovim sindromom.⁶⁴ Rodna ideologija želi preoblikovati svijet, a za to su mu itekako potrebna djeca. Prva vrata su ona školska, ako ne i vrtićka, a sve to podsjeća na proživljene totalitarne sustave kad su ideologije preuzimale odgovornost za odgoj djece. Približavamo li se tomu, slijedeći primjer nekih zapadnih zemalja? Rodna ideologija i promjena spola u djece predstavlja do sada najradikalniju manipulaciju djecom ili kako autorica Jakovac-Lozić kaže “vrhunac manipulativnih eskapada odraslih nad djecom”.⁶⁵ Riječ je o neoliberalnom totalitarizmu koji prvo mora zarobiti djecu da bi potpuno preuzeo vlast nad svima. On to čini različitim sredstvima, a jedno od njih je širenje rodne ideologije i upravljanje dječjim mišljenjem. Sve

⁶³ Tako Alderson, P., *ibid.*, str. 206 navodi: “[h]uman life and relationships can only be understood in relation to inherent values such as honesty, respect, justice, equality and compassion, or their opposites.” Autorica nadalje ističe kako je nemoguće biti vrijednosno neutralan, iako liberalni teoretičari vrlo često izjavljuju da su vrijednosno neutralni.

⁶⁴ Riječ je o eugenici, odnosno usmrćivanju djece sa sindromom *Down*. Mnogobrojni su napisi u medijima koji to navode (npr. za Island, Dansku ili paradržavu ISIS, *cf.* <https://www.jutarnji.hr/life/obitelj-i-djeca/velika-svjetska-kontroverza-na-islandu-trudnocu-prekida-cak-98-majki-koje-znaju-da-ce-dijete-imati-poremećaj-a-i-u-hrvatskoj-je-taj-postotak-visok/6851181/>; <https://www.bitno.net/vijesti/kada-je-ludost-savršena-danska-zemlja-bez-down-sindroma>; <http://www.novolist.hr/Komentari/Kolumne/Kolumna-Marina-Miletica/Downov-sindrom-kao-uteg-licemjernog-drustva>; <https://www.fokus.ba/vijesti/globus/isis-naredio-ubijanje-djece-sa-downovim-sindromom/157037/>) ili ih opovrgavaju u nekim slučajevima (npr. <https://www.government.is/diplomatic-missions/embassy-article/2018/03/26/Facts-about-Downs-syndrome-and-pre-natal-screening-in-Iceland/>). O ovome problemu *v.* pobjliže rad: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8223681/>

⁶⁵ Jakovac-Lozić, D., *op. cit.* u bilj. 31, str. 527.

je više autora koji jasno govore o zapadnjačkim standardima koji štete djeci.⁶⁶ Nasuprot tomu stoji činjenica da su prava djece “ugrađena u dječja tijela”⁶⁷ i ne mogu pripadati nikomu drugomu doli njima.

6. BUDUĆNOST KONVENCIJE O PRAVIMA DJETETA

Konvencija o pravima djeteta je u doba svojeg donošenja odražavala do tada najcjelovitiji i najbolji put prema zaštiti djece inkorporiran u svjetski dokument. No, ona je previdjela ili možda i hotimice ostavila određene napukline koje nisu izdržale kušnju vremena i danas, zbog navale globalizacijskog procesa, prijete urušavanju cjelokupnog sustava prava djece. Proponenti zaštite djece i njihovih prava zagovaraju pomlađivanje⁶⁸ Konvencije o pravima djeteta koje će uzeti u obzir sve ono što se kristaliziralo kao nepostojeći odgovor na suvremene izazove, zato što je svijet današnjeg djeteta nemjerljiv s vremenom usvajanja Konvencije o pravima djeteta koje bijaše “razdoblje optimizma”.⁶⁹ Promjene bi, kažu, trebale započeti s definicijom djeteta i povišenjem dobne granice⁷⁰, te je proširiti na spomenuta područja u kojima se ne štiti djecu. Ne smije se smetnuti s uma činjenica da je globalni učinak Konvencije o pravima djeteta samo relativan i izraz kako iskrenih nastojanja za poboljšanjem položaja djece, ali u ponekim slučajevima tako i lažnih obećanja koje su države potpisnice preuzele. Upitno je može li jedan te isti tekst funkcionirati na isti način u potpuno različitim kulturama. Mnogobrojni su čimbenici koji utječu na izazove u pojedinim zemljama i zato daju nejednaku sliku o pravima djece u svijetu.⁷¹

⁶⁶ Tako Kaufman, N. H., *The status of children in international law*, u: Kaufman, N.; Rizzini, I. (ur.), *Globalisation and Children*, Kluwer, Leiden, 2002., prema Freeman, *op. cit.* u bilj. 11, str. 12.

⁶⁷ McGillivray, A., *The Long Awaited: Past Futures of Children's Rights*, u: Freeman, M. (ur.), *The Future of Children's Rights*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2014., str. 97.

⁶⁸ Ph. E. Veerman navodi “*Convention looks old*”, *op. cit.* u bilj. 17, str. 42.

⁶⁹ *Ibid.*, str. 40.

⁷⁰ Veerman, Ph. E., *ibid.*, str. 17, zagovara povišenje na 24 godine na temelju neuroznanstvenih spoznaja o razvoju mozga i promjena u socijalnom okruženju. Autor citira znanstvenike koji se iz socijalnih razloga i produljenja sazrijevanja djeteta zbog društva u kakvom živimo (“*the more ‘modern’ the society, the later people will be ready to be seen as an adult for longer than previously*”) zauzimaju za redefiniranje pojma djeteta, te govore o djetinjstvu kao društvenom konstrukt, *cfr.* str. 20. Razvojni psiholog Michael Westenberg tvrdi da adolescent vrlo često zbog razvoja mozga i duševnog razvoja ne može učiniti valjani izbor; usp Veerman Ph. E., str. 19.

⁷¹ Kao čimbenici navode se: ljudski i financijski izvori, socijalna stabilnost, postojanje i učinkovitost propisa o pravima djece, škodljive prakse u odnosu na djecu ukorijenjene u društvu, zemljopisne razlike (u smislu prenapučenosti stanovništva, izolira-

Konvencija o pravima djeteta na svoj je način ambivalentna. Ona je s jedne strane “živući instrument” i prilagođuje se novim situacijama⁷², a s druge strane nije relevantna za zbilju naše djece i adolescenata⁷³, jer ne daje odgovor na nove izazove. Usprkos enormnom doprinosu za poboljšanje prava djece u svijetu ona danas više nije svetinja, nedvojbeno je nesavršena i za neke pomalo arhaična. Ispraviti njezinu zastarjelost može se na dva načina: djecu gurnuti u “novi vrli svijet” rodne ideologije ili revalorizirati vrijednosti koje služe očuvanju nevinoća u djece, poduprijeti djecu da svoje djetinjstvo žive bezbrižno. Tumačenje njezinih odredaba u novim okolnostima prisvojili su si oni koji žele opravdati svoje ideološke ciljeve, mada ih Konvencija nije imala na umu.⁷⁴ Za pojedince i neke skupine koje su se na Zapadu nametnule kao slobodomisleće, napredne i jedine ispravne, makijavelističko sredstvo – prava djeteta – opravdavaju cilj, tj. stvaranje novog svijeta utopijske jednakosti bez spola i odgovornosti, u pletori individualizma, sebeljublja, stvarne netolerancije, gaženja vladavine prava.

Zastrašujuće je što su životi djece i opet u rukama odraslih i različitih pogubnih politika koji se njima i njihovim pravima koriste za sebe. Što djeci ostavljamo u nasljeđe? Kakvu djecu stvaramo svojim ponašanjem? Ono što se događa s ljudskim pravima odrazit će se i na prava djece. Suočavamo se s opasnošću poništavanja dječjih prava prenaprezanjem njihova smisla, reduciranjem sadržaja na želje odraslih i napuštanjem djetinjstva kao mjesta ostvarenja dječjih prava puneći ga sadržajima odraslih kojima djeca nisu dorasla uz istodobno zanemarivanje izazova koji su prešli prag čovječanstva. Čini se da je prvi čin nestvarne drame otpočeo.

ne države-otoci, klimatski utjecaji), društveno-političko uređenje i sl.; *cfr.* Khazova O. A.; Mezmur B. D., *UN Committee on the Rights of the Child – Reflections on Family Law Issues in the Jurisprudence of the CRC Committee*, u: Brinig M. (ed.), *International Survey of Family Law 2019.*, Intersentia, Cambridge – Antwerp – Chicago, 2019., str. 306.

⁷² Tako Freeman, M., *op. cit.* bilj. 11, str. 6 ovaj atribut iznosi zbog prilagodbe pravnih sustava da zabranu nasilja nad djecom (iz čl. 19. Konvencije) prošire na svaki oblik nasilja nad djecom, pa tako spominje zabranu šamaranja djece. Pretpostavljamo da Freemanov argument o prilagodbi novim situacijama pretpostavlja sve veći senzibilitet te da danas nikako nije dopustivo dijete ni ošamariti, što prije više desetljeća nije potpadalo pod nasilje.

⁷³ Veerman Ph. E., *op. cit.* bilj. 17, str. 42: “... *the Convention often does not look relevant for the realities of our children and adolescents.*”

⁷⁴ Sličnu sudbinu doživljava i Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda koju se tumači kao živući instrument i prilagođava novonastalim društvenim odnosima (osobito u presudama Europskoga suda za ljudska prava).

BIBLIOGRAFIJA

- Alderson, P., *Michael Freeman's views of children's rights and some ideas arising from his views*, u: Diduck, A.; Peleg, N.; Reece, H. (ur.), *Law in Society: Reflections on Children, Family, Culture and Philosophy, Essays in Honour of Michael Freeman*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2015., str. 203 – 222.
- Baloban, J. et. al., *Promjene vrijednosnog sustava u demokratskoj Hrvatskoj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2023.
- Benedikt XVI., *Svjetlo svijeta*, Verbum, Split, 2010.
- Bognar, B., *Čovjek i odgoj*, Metodički ogledi, vol. 22, br. 2, 2015., str. 9 – 37.
- Dulčić, D., *Masovni mediji i postmoderno društvo*, Mediji, kultura i odnosi s javnošću, vol. 5, br. 1, 2014., str. 87 – 97.
- Freeman, M., *Introduction – Children's Rights Past, Present and the Future: Some Introductory Comments*, u: Freeman, M. (ur.), *The Future of Children's Rights*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2014., str. 3 – 15.
- Goldstein, J.; Freud, A.; Solnit, A. J., *Beyond the best interest of the child*, The Free Press, New York, 1984.
- Guštin, M.; Rešetar, B., *Međudržavno posvojenje u Republici Hrvatskoj kroz prizmu slučaja posvojenja djece iz DR Konga*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 73, br. 5, 2023., str. 881 – 928.
- Hrabar, D. (ur.); Hlača, N.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A.; Majstorović, I.; Čulo Margaletić, A.; Šimović, I., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2021.
- Hrabar, D., *Dijete – pravni subjekt u obitelji*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zavod za građanskopravne znanosti i obiteljsko pravo, Zagreb, 1994.
- Hrabar, D., *Istanbulska konvencija – zamke rodne ideologije*, Zagreb, 2018.
- Hrabar, D., *Obiteljsko pravo u sustavu socijalne skrbi*, Narodne novine, Zagreb, 2019.
- Hrabar, D., *Odjek roditeljskih vjerskih i filozofskih uvjerenja na odgoj i obrazovanje djece u hrvatskoj legislativi*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 68, br. 3-4, 2018., str. 319 – 336.
- Hrabar, D., *Prava djece u Europskoj uniji – pravni okvir*, u: Bodiroga-Vukobrat, N. et al., *Europsko obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 53 – 71.
- Hrabar, D., *Surogatno majčinstvo kao moderan oblik eksploatacije žena i trgovine djecom*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 70, br. 2-3, 2020., str. 171 – 212.

- Hrabar, D., *The Legal Protection of the Best Interest of the Child*, u: Barnen, R. (ur.), *European Training on the UN Convention on the Rights of the Child*, Swedish Save the Children & Centre for Social Policy Initiative, Zagreb, 1998., str. 23 – 29.
- Jakovac-Lozić, D., *Nastojanja na putu “rane seksualizacije djece” – interes djeteta ili potreba odraslih*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 57, br. 2, 2020., str. 479 – 533.
- Khazova, O. A.; Mezmur, B. D., *UN Committee on the Rights of the Child – Reflections on Family Law Issues in the Jurisprudence of the CRC Committee*, u: Brinig, M. (ur.), *International Survey of Family Law 2019.*, Intersentia, Cambridge – Antwerp – Chicago, 2019., str. 305 – 328.
- McGillivray A., *The Long Awaited: Past Futures of Children’s Rights*, u: Freeman, M. (ur.), *The Future of Children’s Rights*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2014., str. 82 – 105.
- Pećnik, N., *Suvremeno roditeljstvo i prava djeteta*, u: Hrabar, D. (ur.), *Prava djece – multidisciplinarni pristup*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., str. 173 – 195.
- Peleg, N., *Reconceptualizing the Child’s Right to Development: Children and the Capability Approach*, u: Freeman, M. (ur.), *The Future of Children’s Rights*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2014., str. 386 – 404.
- Šeparović, M., *Dobrobit djeteta i najbolji interes djeteta u sudskoj praksi – Europski sud za ljudska prava i Ustavni sud Republike Hrvatske*, Novi informator, Zagreb, 2014.
- Tobin, J., *Justifying Children’s Rights*, u: Freeman, M. (ur.), *The Future of Children’s Rights*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2014., str. 258 – 304.
- Veerman, Ph. E., *The Aging of the UN Convention on the Rights of the Child*, u: Freeman, M. (ur.), *The Future of Children’s Rights*, Brill – Nijhoff, Leiden – Boston, 2014., str. 16 – 49.
- Young-Bruehl, E., *Childism*, Yale University Press, New Haven, 2012.

IZVORI

- Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, br. 15/1990, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 12/1993, 20/1997.
- Opća deklaracija o pravima čovjeka, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 12/2009 Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 12/1993

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010, 13/2017; Prvi Protokol Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda navedenoj Konvenciji

Povelja Europske unije o temeljnim pravima, Službeni list Europske unije, L 202, 7. 6. 2016.

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 3/2018

INTERNETSKE STRANICE

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en

<https://www.acpeds.org/the-college-speaks/position-statements/gender-ideology-harms-children>

<https://www.unicef.org/gender-equality/gender-action-plan-2022-2025>.

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en;

www.coe.int/en/web/children/strategy-for-the-rights-of-the-child

<https://tgeu.org/paradigm-shift-with-mixed-feelings-germany-finally-adopts-gender-self-determination-law/>

<https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19162>

https://www.dailymail.co.uk/femail/article-7296803/Parents-reveal-children-transgender.html?ns_mchannel=rss&ico=taboola_feed&fbclid=IwAR1DBGVX-k8ZowzjHq-knsDv-ccXc1ALPVX81jv3glU-EIDGFhL34bRuaVLA

<https://thewest.com.au/news/australia/four-year-old-starts-gender-change-ng-ya-117227> <https://www.thelocal.se/20090623/20232>.

<https://www.texastribune.org/2022/03/14/jeff-younger-transgender-care-house/>

https://bioethicsobservatory.org/2021/05/redefining-hormone-therapy-for-gender-transition-current-dysphoria-treatments-questioned/40644/?utm_source=mailpoet&utm_medium=email&utm_

<https://www.bbc.com/news/health-68549091> <https://www.jutarnji.hr/life/obitelj-i-djeca/velika-svjetska-kontroverza-na-islандu-trudnocu-prekida-cak-98-majki-koje-znaju-da-ce-dijete-imati-poremećaj-a-i-u-hrvatskoj-je-taj-postotak-visok/6851181/>

<https://www.bitno.net/vijesti/kada-je-ludost-savrsena-danska-zemlja-bez-down-sindroma>; <http://www.novilist.hr/Komentari/Kolumne/Kolumna-Marina-Miletica/Downov-sindrom-kao-uteg-licemjernog-društva>;

<https://www.fokus.ba/vijesti/globus/isis-naredio-ubijanje-djece-sa-downovim-sindromom/157037/>)

<https://www.government.is/diplomatic-missions/embassy-article/2018/03/26/Facts-about-Downs-syndrome-and-pre-natal-screening-in-Iceland/>

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8223681/>

Abstract

Dubravka Hrabar*

CHILDREN'S RIGHTS IN FRONT OF CONTEMPORARY CHALLENGES – CHILDREN AS A GOAL OR AS A MEANS?

Childhood is a very limited period of one's life, but at the same time crucial for transforming a child into an adult. Many children's rights allow the children to realize the rights in their childhood, far away from different influences present in the world of adults, whose influences might put the children in peril. Social analysis shows that during the last two decades children live in a kind of whirlpool, weighted by desires of their parents or third persons, as well as the social influences that neglect a child's needs. The intention of the Convention on the Rights of the Child (CRC) was to protect children in all situations, giving to adults, especially parents, the means to realize all the different children's rights. The CRC has constructed a new paradigm of putting the child in the middle (so called pedocentrism) precisely because children are dependent on adults. The adults' role in a child's life is enormously important because of the child's dependence on them. However, they may misuse it by using children for the fulfilment of their wishes and ideas. Such a change of approach puts children in the position of being an object in social and familial relations. Originally devised as the highest principle in dealing with a child – the best interest of the child – seems to be abused in some situations nowadays. This happens when adults' desires hide behind children's interests regardless of whether this might be attributed to the parents, activists or political groups. Since the time when the CRC was adopted until today, some serious objections have appeared, mostly put forward by legal theorists, warning that the CRC did not foresee various social behaviours that harm children today. According to them children's rights are characterised by a lack of sufficient scope, autonomous realization by children or a coherent philosophy. Furthermore, it is claimed that it is unnecessary to catalogue children's rights, that there is a need for better protection. It is also stated that the CRC has an anti-family orientation, it is a reflection of the neocolonialism of the West, and that "childism" has replaced parental authority. This article discusses these criticisms and warns of a new devastating phenomenon, increasingly dangerous for children – gender ideology. This "lifestyle", if applied

* Dubravka Hrabar, Ph. D., Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb; dubravka.hrabar@pravo.unizg.hr;
ORCID ID: orcid.org/0000-0002-4103-8190

to children directly, annuls the child's right to identity and health. The post-modern era seems to destroy the natural way of living, founded on the idea of unlimited liberty without responsibility. Children's lives are imperilled by various Internet and social networks which have crept in children's everyday life. There is no doubt whatsoever that particular children's rights are facing extinction. Apparently, there is a constantly growing need to protect children from dangerous ideas presented by adults. If this is not done, children will again become the object instead the subject of children's rights.

Key words: children's rights; Convention on the Rights of the Child; gender ideology